

**Pápayné
Kemenczey Judit
(1936–2011)**

Mély megrendüléssel fogadtuk a hírt, hogy Pápayné Kemenczey Judit, szolnoki könyvtári kollektívánk egyik meghatározó személyisége az 1955 és 1992 közötti években, múlt év december 6-án váratlanul eltávozott közülünk. Néhány napja még részt vett egy rendezvényünkön, a halála előtti napon is telefonon beszélünk vele. Betegségekkel küzdött, de hirtelen elhunyt mindnyájunkat váratlanul ért.

Ahhoz a könyvtáros nemzedékhez tartozott, amely aktív éveinek egészét a Szolnok Megyei Verseghy Könyvtár munkatársaként töltötte el, itt kezdte pályáját, abszolválta egyetemi tanulmányait, érte el pályafutása csúcsát és a nyugdíjas kort. Nem könyvtárosnak készült pedig. Minden vágya az volt, hogy orvos lehessen, a Rákosi-érában azonban polgári származása miatt (az édesapja kisiparos volt, gyönyörű bútorokat készített) nem kerülhetett be az egyetemre. Harmadik gimnazista korában mint osztályidegent a DISZ-ből is kizárták. De Kemenczey Judit másik pályán is tudott bizonyítani.

Sokoldalú tevékenységét néhány mondatban összefoglalni: megoldhatatlan feladat. 1955-ben az önállóuló gyermekrészleg kialakítását, majd vezetését bízták rá. 1973-ig vezette a gyermekkönyvtárat, amikortól is igazgatóhelyettesi beosztásban, 1991-ben rövid ideig megbízott igazgatóként működött. A gyermekkönyvtári állomány tematikus feltárásának, fejlesztésének irányítása mellett gyermekirodalmi és olvasás-lélektani kutatásokat folytatott. Rendszeresen publikált szakmai folyóiratokban, kiadványokban. Írásai megjelentek a *Könyvtárosban*, később a *Könyv, Könyvtár, Könyvtárosban*, a *Könyvtári Figyelőben*, az *Együttben*, a Verseghy és az Országos Széchényi Könyvtár füzeteiben, a Magyar Olvasástársaság kiadványaiban, a Helikon Kiadó *Gyermekirodalom* című kötetében, napilapokban. 1984-től öt éven át (megszűnéséig) szerkesztette az *Együtt* című kiadványt, a Szolnok megyei könyvtárak együttműködési körének híradóját. Az *Egri csillagok* című Gárdonyi-regény befogadásvizsgálatának anyagát (amelynek kutatását Pápayné Kemenczey Judit tervezte és irányította) a Tankönyvkiadó jelentette meg.

Országos és nemzetközi szakmai továbbképzéseket szervezett, ahol mint előadó is gyakran részt vett. Főiskolán oktatta a gyermek- és iskolai könyvtári munkát, nyugdíjba vonulása után is előadott a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Karán. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Gyermekkönyvtáros Szekciójának alapító tagja és alelnöke, majd elnöke volt 1994-ig, 1986-ban egy cikluson át az országos szervezet alelnöki tisztét is betöltötte.

Nevéhez fűződik az 1976-ban meghirdetett, 1987-től országossá bővült Verseghy Ferenc nyelvművelő verseny megálmodása és megszervezése, amelyhez 1989-től a szomszédos országokból, majd Svédországból is csatlakoztak résztve-

vő diákok. Később a Verseggy-verseny bővítéseként a hazai és határon kívüli résztvevők egyhetes nyelvi–művelődési táborban tanáraikkal készülhettek fel a döntőre. Az 1990-es évek elejétől az általános iskolai tanárok is pályázat keretében mutathatták be a nyelvtanítást megújító, játékos, a 10–14 évesek életkori sajátosságainak megfelelő módszereiket, majd az 1993 őszen megindított Verseggy Akadémián, négy féléves kurzuson gazdagíthatták anyanyelv-tanítási módszertani ismereteiket. Pápayné könyvtárunk névadójának kultuszához a másik (a tudományos kutatói) vonalon is hozzájárult: előadott a Szolnokon rendezett Verseggy tudományos ülésszakok egyikén, s ő állította össze a Verseggy Ferenc-ábrázolások képes albumát.

Szakmai kvalitásai mellett kiváló emberi tulajdonságokkal bírt. Kitartó, céltudatos vezető volt. Megtalálta s méltó feladatokkal inspirálta tehetséges munkatársait, felkarolta jó kezdeményezéseiket. A nehézségek sem tántorították el, megbirkózott velük. Ezt tette családi és baráti körben is. Helyt állt férje, két gyermeke, unokái mellett. Fáradtságról nem beszélt, gyengeséget nem mutatott, betegsége alatt sem panaszkodott soha.

A kiváló szakembert, a szeretetreméltó és segítőkész kollégát nemcsak közvetlen, hanem országos viszonylatban is jelentős számú munkatársai szintúgy tisztelték és szerették. Elvesztése mindannyiunk közös fájdalma.

Rékasy Ildikó

* * *

Megdöbbenve olvastam a KATALISTen, majd Rékasy Ildikó megemlékezésében a szomorú hírt, hogy 2011. december 6-án, 75 éves korában elhunyt Pápayné Kemenczey Judit, a Verseggy Ferenc Megyei Könyvtár volt gyermekkönyvtárosa, igazgatóhelyettese.

Felsejlett előttem kedves, mosolygós arca, mindig elegáns, magas alakja, visszafogott, de határozott egyénisége. Minthogy veszprémi vagyok, nem voltam közvetlen munkatársa, de a gyermekkönyvtárak ős- és hőskorából az elsők között jut eszembe a neve. Hirtelen barátokat, társakat keresek, olyanokat, akikkel közös ismerősünk volt, akikkel „félszavakból” is megértjük egymást és osztozhatunk a veszteség szomorúságában. De vajon mennyit tudnak róla a mai könyvtárosok? A megváltozott társadalmi és könyvtári körülmények között megértik-e azt a lelkesedést, kitartó, fáradhatatlan munkát, amit Judit és nemzedéke a gyermekkönyvtárakra fordított a múlt század második felében?

1955-ben bízták meg a szolnoki gyermekkönyvtár megszervezésével és vezetésével, és hamarosan országosan közismertek lettek eredményei és nagyszerű ötletei. Példát mutatott a szolnoki gyermekkönyvtárral, amelyet köztudottan igazi gyermekbarát részleggé alakított. N. Rác Aranka és Kepes Ágnes után ő volt az, aki igazán fontosnak tartotta a gyermekkönyvtárak fejlesztését, és hogy ott jól, speciálisan képzett könyvtárosok dolgozzanak. Később, igazgatóhelyettesi minőségében is mindent elkövetett a gyermekkönyvtárakért. Sokszor figyelmeztetett arra, hogy helytelen gyakorlat mindig a legújabb, kezdő kollégát a gyermekkönyvtárba tenni, oda nagyon is jól képzett, tapasztalt könyvtárosok kellene, hogy az olvasóvá nevelés fontos munkáját eredményesen végezhesék. Az általa szerkesztett *Együtt* című helyi szakmai folyóirat indított vitát a gyermekkönyvtárakkal kapcsolo-

latos alapfogalmak tisztázására. Az írásnak országos visszhangja lett, ebben magam is részt vettem a *Könyvtáros* hasábjain. Aktívan vett részt évtizedeken keresztül a gyermekkönyvtárosok képzésében, továbbképzésében és az MKE Gyermekkönyvtári Szekciója munkájában. Tapasztalatai ezeken a fórumokon, majd a hazai és nemzetközi konferenciákon és a szakirodalomban váltak közismertté és közkinccsé.

Gyakran találkoztunk a Gyermekkönyvtári Szekció összejövetelein, amelynek alapító tagja, majd húsz évig elnöke volt. (Egy ciklusban az MKE alelnöki tisztét is betöltötte.) Többek között N. Rácz Arankával, Kepes Ágnessel, Ballér Endrénével, Kerekes Pálnéval, Károlyi Ágnessel, Kovács Máriával, Kiss Györgynével, Sáráné Lukátsy Saroltával, Hargitai Nándornéval, Mónus Ferencnével együtt bábáskodott a szekció megteremtésén. Mert kellett és volt egy csapat! Nem „dísz” elnök volt, hanem alkotó, szervező, a munkában előljáró vezető. Nagy Attila emlékszik rá, hogy előkészítő, szervező munkája során rendszeresen megkereste és kikérte a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársainak véleményét, tanácsát, de mindig volt saját koncepciója. Nem elégedett meg az előadók meghívásával, hanem szoros kapocsként kötötte össze előadásait a gyermekkönyvtárosok gyakorlati világával, alkotótársként közvetített közöttük. Eredeti módon, kritikusan gondolkodott, vezette a vitákat, üléseket. *„Alapvetően csendes természetű volt, de határozott azokban a dolgokban, melyekről meg volt győződve”* – írja róla Ramháb Mária. Csak néhány évvel volt idősebb az én korosztályomnál, mégis mindannyian felnéztünk rá, etalon volt a gyermekkönyvtári szakmában.

Lelkesen támogatta a régiós gyermekkönyvtári továbbképzéseket. Tájékozott volt a témák és az előadók sokaságában, ő maga is gyakran vállalt előadásokat. Ilyenkor sosem mulasztotta el az elmélet és a gyakorlat összekapcsolását. Egy alkalommal engem is meghívott Szolnokra (majd Törökszentmiklósról) bemutató foglalkozást tartani. Emlékszem kedves hangú levelére, a szervezés gondosságára (gépkocsi az állomásra, kávé, a szükséges segédesszközök előkészítése stb.), és arra, hogyan oldotta az idegen közeg miatti izgalmamat, és hogyan biztatott.

Érdeklődése és figyelme középpontjában mindig a gyerekek álltak. Sokszor kiállt az érdekükben: a Gyermekkönyvtári Szekció tekintélyével, előadásaival, kutatásaival, írásaival. Sok publikációja közül csak azt a nagyszerű, átfogó elemzést idézem, amely 1986-ban jelent meg a *Könyvtári Figyelőben Gyermekkönyvtáraink helyzete* címmel. Írása Rácz Aranka korábbi (1959), majd Kovács Mária későbbi (1998) országos értékelésének sorába illeszkedik. A tanulmány nemcsak alaposága, körültekintő elemzése, táblázatai és grafikonjai miatt jelentős és emlékezetes, hanem bátor kritikájáért is, amellyel a hivatalos dokumentumokról véleményt mondott, és rámutatott, mekkora szakadék van a deklarált elvek és a valóság között. Azzal zárta írását, hogy *„nem a gyerekkönyvtárosokért, nem nagyobb megbecsülésükért, nem a hátrányos helyzetű gyermekkönyvtárakért és elismerésükért szólunk, hanem a gyerekekért. A jövődő olvasó–művelődő nemzedékekért”*. Vajon ma ki ébresztgeti ilyen hévvel és hozzáértéssel a szakma és a felügyelet lelkiismeretét a témában?

Emlékszem az *Egri csillagok* befogadásvizsgálatára, amelyet Katsányi Sándor indított és irányított 1983–1985 táján, és amelynek sikeréhez Judit megbízhatósága, pontossága, íráskészsége jelentősen hozzájárult. Magam is részt vettem interjú készítésében (nagyobbik fiam a vizsgált korosztályhoz tartozott), ma is fel tu-

dom idézni a kutatás szellemi izgalmát, és a résztvevők jó hangulatú műhelymunkáját. Pályafutása során mindig visszatért a gyermekirodalomhoz és befogadásához. 1979-ben a Nemzetközi Gyermekév alkalmával *Gyermekirodalom és olvasói* címmel hirdetett pályázatot vezetésével a Gyermekkönyvtári Szekció, 1992-ben pedig *Egy pályázat eredményei* címmel ő számolt be két szekció közös felhívására beérkezett 80 pályamű tanulságairól. Foglalkoztatta és kutatta a népmese, valamint az első olvasmányélmények hatását a gyerekekre és olvasási kultúrájukra. Nagy sikert aratott a HUNRA sárospataki konferenciáján *Az első olvasmányélményem, és akinek köszönhetem* című előadása, amely a 10–14 évesek körében végzett újszerű szempontokat érvényesítő olvasmányvizsgálat eredményeiről számolt be, és később, 1999-ben megjelent a *Segített a könyv, a mese* című tanulmánykötetben. Nem is lehet tudni, honnan volt ennyi mindenre energiája és ideje! De nemcsak a szépirodalmi olvasmányok érdekelték: 1990-ben jelent meg Komáromi Gabriella szerkesztésében a *Gyermekirodalom* című alapmű, amelyben az ismeretterjesztő gyermekkönyvek című fejezetet Pápayné írta. Nagy jelentőséget tulajdonított az olvasótáboroknak, ahol a résztvevők „közösén keresték az irodalom, a képzőművészetek és népművészet, a társadalom és a nemzet történetében” az értékeket, ahogy a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 1993. 10. számában megjelent *Gyerekek, ifjúság és a művészetek* cikkében írta. Arra kereste a választ, hogyan kelthetnék fel a könyvtárak a gyerekekben a művészetek iránti érdeklődést.

Nemzedékeket tanított nemcsak szakmai ismeretekre, hanem a könyvtári hivatás szeretetére, egyben elindította őket a közös gondolkodás útján. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ gyermekkönyvtári tanfolyamára Varga Károlyné (Tapolca) úgy emlékezik, hogy előadásaiban az elmélet és gyakorlat mindig jó arányban szerepelt, mert példáit saját tapasztalataiból merítette. Fontosnak tartotta, hogy a könyvtári ismeretek az iskolai oktatásba is bekerüljenek. „Halk, de érthető beszédét, kedves, mosolygós arcát” tanítványai sem felejtik el. Haláláig tanított a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Karán olvasáslelektant és olvasáspedagógiát.

A hetvenes–nyolcvanas évek fordulóján a gyermekkönyvtárosok gondolkodásának középpontjába a könyv- és könyvtárhasználati ismeretek kerültek. Rengeteg energiát fordítottak a csoportos foglalkozásokra, ugyanakkor kialakult módszertanuk még nem volt. A Gyermekkönyvtári Szekcióban vetődött fel, hogy meg kellene mutatni a könyvtárosoknak és a pedagógusoknak, hogyan képzeljük ezek tanítását. Persze nyilvános szereplésre, bemutatóra nem szívesen vállalkozott senki. Judit ebben is jó példával járt elől, hiszen ő mindig kereste és vállalta az új kihívásokat. Foglalkozás-sorozatot tervezett és vezetett az 1981/82-es tanévben a Magyar Rádió iskolarádió műsorában. A forgatókönyveket *Könyv-Tár. Könyv- és könyvtárhasználati órák* címmel 1985-ben adta ki közösen a KMK és a Versey Ferenc Megyei Könyvtár. Példa és bizonyítás volt ez a vállalkozás: így is lehetne, így kellene!

1994-ben *Egy tantárgyközi feladat: az olvasás* témakörben rendezett konferenciát a HUNRA és az MKE két szekciója Székesfehérvárott, ezen Pápayné *Miért fáj a mosónők feje a vasalástól?* címmel tartott előadást. A konferencia anyaga *A többkönyvű oktatás felé* címmel jelent meg 1995-ben, Nagy Attila, Tökéczki László, O. Fodor Mária, Tóth Dezső, Szász Ilona, Balogh Mihály és mások társszerzőségével.

Ő volt a kitalálója, és harminc éven keresztül a szervezője a 10–14 évesek Verseghy-nyelvművelő versenyének, amely kezdetben (1976-ban) Szolnok megyei, 1984-től országos hatókörűvé vált. Az elődöntőket a megyei könyvtárak gyermekrészlegei rendezték, a döntőre Szolnokon került sor. Példája nyomán a szomszédos Bács-Kiskun megye is rendszeresen szervezett nyelvűvelő versenyeket. Judit másként is gondját viselte a könyvtár névadója emlékének: előadott a Verseghy-tudományos ülésszakokon, és a Verseghy-Kör ügyvezető elnöke volt.

Végül hadd' idézzem Nagy Attila szavait: „*Judit ritka kedves, okos, szeretetre méltó személy volt, nem egyszerűen kolléga, hanem megbízható szövetséges. Távozása óta gyengébbek vagyunk mi, a hazai könyvtáros- és egyáltalán az értelmiségi társadalom*”. Ramháb Mária pedig így összegez: „*Nagy egyéniség volt, kell, hogy legyenek követői*”. Úgy legyen!

Csapongó összegzésem a megrendülés pillanatának szól, a teljesség igénye nélkül. Forrása elsősorban az emlékezet és nem a pontos filológiai adatok. Köszönöm Nagy Attilának, Ramháb Máriának, Varga Károlynének és Sáráné Lukátsy Saroltának, hogy megoszthattam velük és megosztották velem Judit elvesztése miatti fájdalmunkat és emlékeinket. Bízom benne, hogy „anyaintézménye”, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Verseghy Ferenc Könyvtár és Művelődési Intézet, valamint az MKE Gyermekkönyvtári Szekciója közösen megtalálják a módját, hogy Pápayné Kemenczey Judit életéről, munkásságáról pontos összegzés készüljön, méltó emléket állítva kiváló személyének és gazdag, sokoldalú életművének.

Drága Judit, hiányzol! Fájó és nyugtalanító a tudat, hogy nem vagy már velünk!

Balogh Ferencné